

Asia: VN/33859/2023

Lausuntopyyntö selvityksestä Suomen malli tilausohjelmapalveluiden investointivelvoitteeksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausunto selvityksestä Suomen malliksi tilausohjelmapalveluiden investointivelvoitteeksi

Kopioiston osana toimiva Audiovisuaalisen kulttuurin edistämiskeskus AVEK kiittää mahdollisuudesta lausua selvityksestä Suomen malliksi tilausohjelmapalveluiden investointivelvoitteeksi.

Keskeiset huomiot:

- Kotimaisen av-alan säilymisen ja kehittymisen kannalta on tärkeää, että AVMS-direktiivin mahdollistama tilauspalveluita koskeva investointi- ja maksuvelvoite otetaan käyttöön myös Suomessa.
- Kannatamme suoran investointivelvoitteen ja rahaston portaittaisen hybridimallin käyttöönottoa Suomessa.
- Investoinneiksi hyväksyttävillä hankkeilla tulee asettaa sisällölliset kriteerit, jotka varmistavat sen, että investoinnit hyödyntävät kotimaista av-alaa, tuotantoyhtiöitä ja tekijöitä sekä Suomen taloutta.
- Olisi hyvä myös kiinnittää huomiota tuotantojen IP-oikeuksiin ja niiden säilymiseen kotimaassa joko kokonaan tai ainakin merkittävien osin.
- Esitämme, että Suomen elokuvasäätiö ohjaisi tukivarojen jakamista tekemällä osittain yhteistyötä AVEKin kanssa. AVEK voisi jakaa osan tukivaroista esimerkiksi formaattien kehittämiseen ja tuotantojen alkuvaiheen tukemiseen samalla tavoin kuin AVEK jakaa julkisista määrärahoista ohjattuja CreaDemo- ja DigiDemo-varoja.

EHDOTETTU MALLI

Audiovisuaalisia mediapalveluita koskevan direktiivin (jälj. AVMS-direktiivi) mahdollistama tilausohjelmalveluita koskeva investointi- ja maksuvelvoite on otettu käyttöön 15 Euroopan maassa. Käytettyinä malleina on ollut maksuvelvoite (rahastomalli), suora investointivelvoite ja näiden kahden hybridimalli. Näemme AVMS-direktiivin 13 artiklan 2 kohdan mahdollistaman tilausohjelmalveluja koskevan investointivelvoitteen käyttöönoton myös Suomessa erittäin tärkeänä audiovisuaalisen alan kehitysnäkymille.

Investointivelvoitteen ja maksuvelvoitteen yhdistävä hybridimalli on käytössä tällä hetkellä yhdeksässä maassa. Kannatamme Suomeen suoran investointivelvoitteen ja rahaston hybridimallia. Hybridimallissa tulee hyvin huomioiduksi kotimaisten tilauspalveluiden vahva sitoutuminen jo nykyisellään kotimaisen audiovisuaalisen sisällön tuotantoon. Olemme samaa mieltä selvityksen laatijan Petri Kemppisen kanssa, että Norjaan hahmoteltu portaittainen malli toteuttaisi AVMS-direktiivin tavoitteita kotimaisen ja eurooppalaisen sisällön vahvistamiseksi, olisi oikeasuhtainen ja syrjimätön eikä vahingoittaisi kotimaisten kaupallisten toimijoiden liiketoimintaa.

On tärkeää, että käyttöönotettava malli kannustaisi kansainvälisiä toimijoita osallistumaan kotimaisten tuotantojen rahoittamiseen ja toisi siten lisää resursseja kotimaiseen av-tuotantoon, mutta haittaisi mahdollisimman vähän kotimaisten kaupallisten toimijoiden asemaa. Porrastetulla mallilla tämä tavoite voidaan saavuttaa näkemyksemme mukaan parhaiten.

Investoinneiksi hyväksyttävillä hankkeilla tulee asettaa sisällölliset kriteerit, kuten selvityksessä on ehdotettu. Teoksessa puhutuista kielistä tulisi vähintään 75 prosenttia olla Suomen virallisia kieliä, yli puolet tuotannon budjetista tulisi käyttää Suomessa tai pääkuvaukset tehdä Suomessa tai tuotanto tulisi olla Suomessa rekisteröidyn tuotantoyhtiön toteuttama tai tuotannon keskeiset luovat ja tekniset toteuttajat tulisi olla suomalaisia tai Suomessa asuvia.

On tärkeää kiinnittää huomiota rahoituksella syntyvien tuotantojen IP-oikeuksiin ja niiden säilymiseen kotimaassa merkittävien osin tai kokonaan, kuten Kemppinenkin on todennut selvityksessään (s. 36 ja 42). Tulevaisuudessa IP-oikeuksien merkitys kansainvälistymisessä ja av-tuotantojen ansainnassa kasvaa ja on tärkeää, että suomalaisilla toimijoilla säilyy mahdollisuus hyödyntää tekijäoikeuspääomaa myös tulevaisuudessa.

AVMS-direktiivin mahdollistamalla tilausohjelmalveluiden investointi- ja maksuvelvoitteella saadaan toivottua julkisen rahoituksen ulkopuolista rahoitusta av-alalle. Tämä ei kuitenkaan saa vähentää kotimaista muuta julkista rahoitusta. Av-rahoitusta tulee kehittää kokonaisuutena, kuten Kemppinenkin toteaa selvityksessään (s. 42).

TUKIVAROJEN JAKAMINEN

Tukivarat tulee jakaa avoimesti ja läpinäkyvästi. Kemppinen on selvityksessä pitänyt mielekkäänä, että uudet tukivarat jaettaisiin kahtia elokuvalle ja draamasarjoille, ottaen kuitenkin huomioon myös dokumenttisarjat ja animaatiot. Olemme Kemppisen kanssa samaa mieltä, että Suomessa tulisi pyrkiä sellaiseen ratkaisuun, jossa tuetaan sellaisia tuotantotyyppejä, joiden tukimekanismit tai määrärahat ovat nykyisin riittämättömät. Näitä ovat tällä hetkellä sekä fiktiiviset että dokumentaariset sarjat ja formaatit. Kotimaisten formaattien kehittämisessä on merkittävää kansainvälistä potentiaalia.

Kotimaisen av-alan kehittymisen ja elinvoimaisuuden kannalta on äärimmäisen tärkeää, että tuotantojen alkuvaiheessa ja myös pienemmillä tuotantoyhtiöillä on mahdollisuus saada taloudellista tukea ja rahoitusta. Av-alan kasvua ei saada ilman ruohojuuritason tukemista. AVEKilla on yli kahdenkymmenen vuoden kokemus uusien audiovisuaalisten ja muiden kulttuurisisältöjen ja niiden kerronnan muotojen, mukaan lukien formaattien, kehittämisessä opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamilla CreaDemo- ja DigiDemo-tuilla. AVEKin uuden Kehittämö-ohjelman puitteissa olemme tukeneet myös pitkän fiktioelokuvan kehittämistä. Näiden tukien vaikutukset ja tavoitteet ovat samoja kuin mihin esitetyllä AVMS-rahoitusmallilla pyritään.

Ministeriöiden työryhmä on ehdottanut kahden toimijan mallia, jossa tukirahat jaettaisiin Suomen elokuvasäätiön ja Business Finlandin kautta. Kemppinen ei kuitenkaan omana näkemyksenään näe tätä hallinnollisesti järkeväksi. Näemme av-alan toimijoiden näkökulmasta Business Finlandin roolin tuenjakajana haastavaksi.

Selkeämpi rooli tuenjakajana olisi Suomen elokuvasäätiöllä, vaikkakaan elokuvasäätiökään ei toimintaansa ohjaavan lainsäädännön vuoksi pystyisi ilman lainmuutosta jakamaan varoja kaikkiin niihin tuotantotyyppeihin, joihin tukea olisi tarkoitus jakaa. Tähän esitämme jäljempänä käytännössä jo toimivaksi todetun toteutusehdotuksen.

Business Finlandin tuet ja tukikäytäntö soveltuvat varsin huonosti tai joissain tapauksissa eivät ollenkaan av-alan tuotantoihin tuotantoyhtiöiden muodon, yrityksen iän koon tai henkilöstömäärän vuoksi. Av-alan yrityksistä monet ovat pieniä tai yksinyrittäjiä, jotka joko projektiluontoisesti nostavat henkilöstömääränsä tai kasvavat suuremmiksi tuotantojen myötä.

Nyt esitettävässä uudessa rahoitusmuodossa korostuvat rahoitustarpeet konseptointiin, tuotantoon, markkinointiin tai muihin operatiivisiin kustannuksiin, eikä näitä pääsääntöisesti voida rahoittaa EU:n valtiontukiviitekehyksen puitteissa. Rahoitusmalleissa tulisi myös huolehtia siitä, että IP-oikeudet säilyvät muiden maiden tavoin Suomessa. Tämä tulisi turvata muun muassa sillä, että tuki kohdistetaan kotimaisille tuotantoyhtiöille tai tuotannoille. Mallilla tulee nimenomaan tukea suomalaisia tekijöitä ja tuotantojen määrän kasvua. Nykyisen hallitusohjelman ja tuoreen julkisen talouden suunnitelman linjauksissa korostuu Business Finlandin rahoituksessa T&K-rahoitus. Tilausohjelmalveluiden investointi- ja maksuvelvoitteella tehtävää tuotantojen kehittämistä ei ole

aiemmin nähty tutkimus- ja kehitystyönä. Näistä syistä emme kannata tukivarojen jakamista osittainkaan Business Finlandin kautta.

Suomen elokuvasäätiötä koskee laki valtion rahoituksesta elokuvakulttuurin edistämiseen. Lain 6 §:n mukaan Suomen elokuvasäätiö voi myöntää valtionavustusta elokuvan tuotantoon, jakeluun ja käsikirjoittamiseen sekä muuhun elokuvakulttuurin edistämiseen. Tämä ei kata kaikkia niitä tarkoituksia, joihin tukea olisi selvityksen mukaan tarkoitus jakaa. Lain mukaan tuotantotukea, jakelutukea ja käsikirjoitusapurahaa voidaan myöntää sellaisen kulttuurituotteenä pidettävän elokuvan tuotantoon, jakeluun ja käsikirjoittamiseen:

- 1) joka muodostaa taiteellisen kokonaisuuden;
- 2) jonka sisältö perustuu kulttuuriarvoihin, joiden alkuperä on kulttuuri-identiteetissä; ja
- 3) johon sisältyy merkittävä luovien tekijöiden ja esittävien taiteilijoiden panos ja heille maksettavien palkkojen ja palkkioiden osuus tuotantokustannuksista on merkittävä.

VAIHTOEHTOINEN MALLI TUKIEN JAKAMISEEN

Opetus- ja kulttuuriministeriöllä ja AVEKilla on kokemusta toimivasta mallista julkisilla varoilla rahoitettujen tukien jakamisesta av-alalla. AVEKissa tukivarojen jakaminen on tehokasta ja asiantuntevaa. Av-alalla AVEKin tukimalli nähdään toimivana ja hyvin alan erityispiirteet huomioivana.

AVEK on jakanut vuodesta 2003 lähtien opetus- ja kulttuuriministeriön määrärahasta tukia muun muassa konseptien ja formaattien kehittämiseen sekä pilotointiin ja demoamiseen DigiDemo-ohjelman kautta. DigiDemo-avustusta on voitu myöntää av-sisältöjen ja kerronnan muotojen kehittämiseen, kuten tv-sarjan konseptin, formaatin tai pilotin suunnitteluun.

Nyt luotavan uuden tukimallin kehittämisessä ja uusien tukivarojen jakamisessa olisikin järkevää hyödyntää AVEKin yli kahdenkymmenen vuoden kokemusta demotukien jakamisesta sekä ylipäättään yli 35 vuoden kokemusta audiovisuaalisten teosten sekä kansainvälistymisen kehittämisestä.

Ehdotamme DigiDemo-avustuksen mallia pohjaksi niiden av-teosten muotojen osalta, jota Suomen elokuvasäätiö ei voi nykyisen lainsäädännön puitteissa tukea. Varojen jakamista ohjaa alan toimijoita edustava ohjausryhmä. Tämä takaa sen, että tukivarojen allokoinnissa eri av-tuotannon alueille voidaan hyödyntää av-alan edustajien ajantasaista asiantuntemusta ja kokemusta alan tarpeiden määrittämiseksi ja tuen ohjaamiseksi parhaalla mahdollisella tavalla. Päätöksenteko tapahtuu aina vaihtuvissa asiantuntijaraadeissa, jolloin voidaan välttää jääviystilanteet, hyödyntää ajantasaista

asiantuntemusta sekä ottaa huomioon alan tarpeet. Päätöksenteko ei myöskään keskity vain yhdelle tai muutamille samoille henkilöille.

LOPUKSI

Haluamme nostaa esille merkittävät valtion julkisen talouden suunnitelmasta nousevat leikkaukset, jotka kohdistuvat yksityisen kopioinnin hyvitysmaksun puolittamiseen sekä mahdollisesti muihin julkisin varoin rahoitettuihin tukimuotoihin, joilla AVEK on tukenut kotimaista audiovisuaalista kulttuuria ja av-alan tuotantoja. AVEKin tuella syntyy vuosittain kymmeniä uusia dokumenttielokuvia, animaatioita, lyhytelokuvia sekä mediataidetta ja nämä työllistävät vuosittain satoja henkilöitä.

Rahoitusleikkaukset uhkaavat lopettaa useat AVEKin tukimuodot, jotka ovat olleet useille tuotannoille elintärkeä rahoitus tuotannon alkuvaiheessa. Haluamme korostaa, että tämä uusi tukimuoto ei saa vähentää olemassa olevia muita kotimaisia julkisia tukia tai luovan alan rahoitusta.

Helsingissä, toukokuun 16. päivänä 2024

Ulla Simonen

Valtteri Niiranen

Johtaja

Toimitusjohtaja

AVEK

Kopiosto ry

AVEK tukee tekijänoikeusvaroilla kotimaista audiovisuaalista kulttuuria. AVEKin tuella syntyy uusia dokumenttielokuvia, animaatioita ja lyhytelokuvia sekä mediataidetta. AVEK toimii osana tekijänoikeusjärjestö Kopiostoa.

Kopiosto on Suomen luovaa alaa kattavimmin edustava tekijänoikeusjärjestö. Kopiosto edustaa yli 80 000 kotimaista luovan alan tekijää, kustantajaa ja esittävää taiteilijaa sekä kansainvälisten sisarjärjestöjensä kanssa tehtyjen edustavuussopimusten kautta ulkomaalaisia tekijöitä, kustantajia ja esittäviä taiteilijoita. Kopiosto maksaa vuosittain yli 50 milj. euroa tekijänoikeuskorvauksia tekijöille, esittäville taiteilijoille ja kustantajille mm. teosten kopioinnista ja käytöstä opetuksessa, tv-ohjelmien käytöstä opetuksessa, ulkomaisten tv-kanavien edelleen lähettämisestä, tv-ohjelmien tallentamisesta verkkotallennuspalveluihin sekä yksityisen kopioinnin hyvityksestä.

Niiranen Valtteri
Kopioisto ry

Salmela Kirsi
Kopioisto ry